

רעפ 3209/24 - פלוני נ' מדינת ישראל

בית המשפט העליון רע"פ 3209/24

כבוד השופט י' אלרון

לפני:

פלוני

המבקש:

נגד

מדינת ישראל

המשיבה:

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה ב-עפ"ג 22487-11-23 מיום 29.2.2024 שניתן על ידי הנשיא ר' שפירא, השופטת ע' חן-ברק והשופט א' נאמן; תגובת המשיבה; תשובת המבקש לתגובת המשיבה

בשם המבקש:

עו"ד איתמר גלבפיש

בשם המשיבה:

החלטה

1. לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (הנשיא ר' שפירא, השופטת ע' חן-ברק והשופט א' נאמן) ב-עפ"ג 22487-11-23 מיום 29.2.2024, בו נדחה ערעור המבקש על גזר דינו של בית משפט השלום בחיפה (השופט ש' בנג'ו) ב-ת"פ 18171-05-23 מיום 26.10.2023.

השתלשלות ההליכים עד כה

2. ביום 10.7.2022, ניתן גזר דין בעניינו של המבקש על ידי בית משפט השלום בכפר סבא (השופטת א' אורן) ב-ת"פ 12904-11-19 (להלן: התיק הראשון). בגדרו, נגזרו על המבקש, בין היתר, עונש של

3 חודשי מאסר בפועל לריצוי בדרך של עבודות שירות; וכן 3 חודשי מאסר על תנאי לבל יעבור עבירת אלימות מסוג עוון, לרבות עבירת איומים ועבירות כלפי שוטרים, למשך 3 שנים, וזאת "מיום סיום ריצוי עבודות השירות".

3. את המעשים מושא ההליך דנן ביצע המבקש בין הימים 6.4.2023 ו-13.4.2023. בעטיים של מעשים אלו, הוגש נגדו כתב אישום מתוקן המונה שני אישומים. המבקש הודה בעובדות כתב האישום המתוקן ועל כן הורשע בשתי עבירות איומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק); עבירת תקיפה סתם לפי סעיף 379 לחוק; עבירת פגיעה לפי סעיף 334 לחוק; ועבירת גניבה לפי סעיף 384 לחוק. בגין כך, בית משפט השלום גזר עליו עונש של 20 חודשי מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית. כן הופעל עונש המאסר המותנה מהתיק הראשון, כך שסך הכול המבקש ירצה 23 חודשי מאסר בפועל.

4. ביום 23.4.2023, היינו זמן מועט לאחר שבוצעו העבירות מושא כתב האישום המתוקן ובטרם ניתן גזר הדין דנן, הממונה על עבודות שירות הגיש בקשה לשינוי גזר הדין בתיק הראשון מחמת אי-כשירות רפואית של המבקש לביצוען, תוך שצוין כי המבקש ירצה 7 ימי עבודות שירות בלבד.

5. למחרת, ביום 24.4.2023, בית משפט השלום הורה על עיכוב ביצוע עבודות השירות עד למתן החלטה אחרת, עד שלבסוף ביום 10.12.2023, ניתן גזר דין מחודש בתיק הראשון (סגן הנשיא ע' פרייז). בגזר הדין המחודש, נקבע כי המבקש ירצה את עונש המאסר בפועל בדרך של מאסר מאחורי סורג ובריה; כי חודשיים מתוך שלושת חודשי המאסר ירצו בחופף לעונש המאסר בפועל שנגזר עליו בהליך דנן; וכי יתר רכיבי גזר הדין המקורי - והמאסר המותנה בכללם - יוותרו על כנם.

6. על רקע זה הוגש ערעור המבקש לבית המשפט המחוזי. במוקד הערעור, ניצבה הטענה כי עונש המאסר המותנה מהתיק הראשון כלל לא היה בר הפעלה בתיק דנן. זאת, מאחר שמועד תחילת התנאי שנקבע בתיק הראשון הוא "מיום סיום ריצוי עבודות השירות" ובעת ביצוע העבירות מושא כתב האישום המתוקן המבקש טרם סיים לרצות את עבודות השירות.

בית המשפט המחוזי הורה על דחיית הערעור. בתוך כך, נקבע כי מאחר שהמבקש לא ביצע את עבודות השירות כפי שהוטלו עליו בתיק הראשון, העבירות מושא הליך זה בוצעו למעשה במהלכה של "תקופת ביניים" - כלומר בתקופה שבין הפסקת עבודות השירות, לבין תחילת ריצוי מאסר מאחורי סורג ובריה. בהמשך לכך, נקבע כי התנאי הוא בר הפעלה בתקופת ביניים מעין זו, שכן, "ראוי כי האפקט המרתיע של המאסר על תנאי יחול גם במהלך תקופה זו [תקופת הביניים - י' א'], שבה למעשה המערער [המבקש - י' א'] נמצא מחוץ לכותלי בית הסוהר, ומנגד אינו מבצע את עבודות השירות שנגזרו עליו" (ההדגשה במקור - י' א'). בהתאם, נמצא כי לא נפל פגם בהפעלת המאסר המותנה בגזר דינו של בית המשפט השלום. מכאן הבקשה שלפניי.

7. לטענת המבקש, בית המשפט המחוזי שגה בקובעו כי המאסר המותנה מהתיק הראשון היה בר הפעלה. קביעה זו, כך נטען, מעוררת מספר סוגיות עקרוניות ובתוכן: האם מאסר מותנה הוא בר הפעלה כאשר הנידון הפסיק להגיע לריצוי עבודות השירות, אך טרם ניתנה החלטה שיפוטית על הפסקתן או על מתן גזר דין מחודש?

בכלל זאת, המבקש טוען כי כוונת בית המשפט בתיק הראשון בקובעו כי תקופת התנאי תחל "מיום סיום ריצוי עבודות השירות" היא למועד סיום ריצוי עונש המאסר בפועל כולו. כלומר, בענייננו, המבקש לא סיים לרצות את עונש המאסר בפועל במועד ביצוע העבירות מושא כתב האישום המתוקן, ולכן המאסר המותנה אינו בר הפעלה.

לחלופין, נטען כי במועד ביצוע העבירות עבודות השירות לא הסתיימו. זאת, מאחר שבשלב זה, טרם ניתנה החלטה שיפוטית כלשהי המורה על הפסקתן או על שינוי העונש. הודגש, כי בניגוד לקביעת בית המשפט המחוזי, המבקש לא יכול לקבוע בהתנהגותו מתי העונש יחדל מלהתקיים. אי לכך, ולנוכח הוראת בית משפט השלום לפיה תקופת התנאי תחול רק "מיום סיום ריצוי עבודות השירות", נטען כי המאסר המותנה אינו בר הפעלה.

לבסוף, נטען כי הפעלת מאסר מותנה שאינו בר הפעלה עולה כדי עיוות דין המצדיק כשלעצמו מתן רשות ערעור.

8. המשיבה מנגד טוענת כי המאסר המותנה היה בר הפעלה, אך זאת מטעמים שונים מאלה שמנה בית המשפט המחוזי. לעמדתה, מעמד המבקש כמי שמרצה עבודות שירות השתנה רק ביום 24.4.2023 - המועד שבו ניתנה ההחלטה לעיכוב ביצוע עבודות השירות. על כן, במועד עשיית העבירות, מעמד המבקש היה של "עובד שירות", כך שתקופת התנאי חלה עליו בהתאם להוראת סעיף 52(ג) לחוק. כמו כן, בניגוד לטענת המבקש, המשיבה גורסת כי בית המשפט לא סייג את תחולת התנאי בקביעתו כי זה יחול ממועד סיום עבודות השירות. על רקע זה נטען כי לא מתעוררת עילה המצדיקה מתן רשות ערעור.

9. בתשובתו לתגובת המשיבה, המבקש התמקד בטענה כי בית משפט השלום סייג את תחולת התנאי, כך שתקופת התנאי לא חלה במועד ביצוע העבירות. בין השאר, הודגש כי אימוץ גישת המשיבה לעניין זה יהפוך את התיבות "מיום סיום ריצוי עבודות השירות" לחסרות משמעות מעשית - שכן, ממילא הדין הוא שתקופת התנאי תחל מיום סיום ריצוי עבודות השירות. משכך, מתבקש לעמדת המבקש לפרש את התיבות הללו ככאלה המסייגות את תחולת סעיף 52(ג) לחוק בענייננו.

10. לאחר שעיינתי בבקשה, בתגובת המשיבה ובתשובת המבקש, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה להידחות.

11. סימן ג' לפרק ו' לחוק מסדיר את סמכות בית המשפט להטיל על נידון עונש מאסר על תנאי. ההוראה הרלוונטית לסוגיית תקופת התנאי מעוגנת בסעיף 52(ג) לחוק שקובע כדלקמן:

"תקופת התנאי תתחיל ביום מתן גזר הדין ואם הנידון נושא אותו זמן עונש מאסר - ביום שחרורו מן המאסר; אולם תקופה שאסיר נמצא בה מחוץ לבית הסוהר בשל שחרור בערובה מכח סימן ב' בפרק ג' לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982, בשל חופשה מיוחדת או מכח סימן ב1 לפרק ו' [שכותרתו 'נשיאת מאסר בעבודות שירות' - י' א'], יראו אותה כתקופת תנאי מצטברת לתקופת התנאי שקבע בית המשפט; והכל כשבית המשפט לא הורה אחרת".

12. כפי שניתן להיווכח, הכלל שנקבע בסעיף 52(ג) מורה כי תקופת התנאי שגזר בית המשפט ("תקופת התנאי השיפוטית") מתחילה להימנות ממועד מתן גזר הדין.

לצד זאת, הסעיף קובע חריג לכלל שלפיו אם הנידון נושא עונש מאסר בפועל במועד מתן גזר הדין, תקופת התנאי תחל מיום שחרורו ממאסר. בהתייחס לחריג לכלל, נקבע בפסיקה כי כאשר לצד עונש מאסר על תנאי, גזר הדין משית על הנידון עונש מאסר בפועל, תקופת התנאי השיפוטית תחל עם סיום ריצוי מאסר זה (ע"פ 4180/92 מדינת ישראל נ' נעים (21.3.1994) (להלן: הלכת נעים)). בהקשר זה, נקבע בפסק דיני ב-רע"פ 8597/20 אשקר נ' מדינת ישראל (8.2.2022) כי הלכת נעים חלה אף כשמדובר בעונש מאסר בפועל לריצוי בדרך של עבודות שירות. כלומר, כאשר עסקינן בנידון שהוטלו עליו עבודות שירות, תקופת התנאי השיפוטית בעניינו תחל עם סיום ריצוי עבודות השירות.

על מנת ליתן מענה למצבים שבהם אסיר שוהה מחוץ לכותלי בית הסוהר במהלך מאסרו, ובהתחשב בכלל שלפיו תקופת התנאי השיפוטית חלה רק עם סיום ריצוי עונש המאסר, סעיף 52(ג) לחוק קובע חריג לחריג (לעניין הצורך בכינון החריג לחריג ראו: בג"ץ 691/81 דוד נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד לו(3) 246 (1982)). כמפורט בסעיף, המצבים בהם עוסק החריג לחריג הם שלושה: שחרור בערובה, חופשה מיוחדת, או ריצוי מאסר בפועל בדרך של עבודות שירות. במצבים אלו, הובהר בפסיקה כי תחול תקופת תנאי נפרדת מתקופת התנאי השיפוטית ("תקופת תנאי סטטוטורית") וכך האפקט המרתיע של המאסר המותנה יישמר אף בתקופה זו (ע"פ 7510/00 במנוקלר נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 258, 270 (2002) (להלן: עניין במנוקלר)).

לבסוף, סעיף 52(ג) סיפא מקנה לבית המשפט המטיל את המאסר המותנה סמכות לסייג את ההוראות ביחס לתקופת התנאי ("והכל כשבית המשפט לא הורה אחרת").

13. בענייננו, בית המשפט המחוזי קבע כי לנוכח התנהגות המבקש, הוא סיים למעשה לרצות את עבודות השירות עוד בטרם ביצע את העבירות מושא כתב האישום. איני שותף לקביעה זו. בהתאם להוראות סימן ב'1 לפרק ו' לחוק, עבודות שירות יכולות לבוא לסיומן על דרך של הפסקה מינהלית, או על דרך של הפסקה שיפוטית (ראו: סעיפים 51ט ו-51 לחוק, בהתאמה). במקרה דנן, החלטה שיפוטית המעכבת את ביצוען של עבודות השירות ניתנה רק לאחר מועד ביצוע העבירות. יוצא אפוא שבמועד ביצוע העבירות, טרם הופעלה סמכות שבדין להפסקת עבודות השירות. משכך, המבקש עודנו היה "עובד שירות" כהגדרת מונח זה בחוק (ראו סעיף 51א לחוק), ואיני מוצא עיגון לקביעה כי מעמד זה יכול להשתנות כתוצאה מהתנהגות או החלטה של עובד השירות בלבד. לכך יש להוסיף כי בחינת טענות הצדדים מלמדת כי הם למעשה אינם חלוקים כי במועד ביצוע העבירות המבקש טרם את סיים את ריצוי עבודות השירות, או במילים אחרות - הוא עודנו היה מצוי במעמד של "עובד שירות".

משבמועד ביצוע העבירות המבקש היה מצוי "מחוץ לבית הסוהר [...] מכח סימן ב'1 לפרק ו'", כלשון סעיף 52(ג) לחוק, עניינו בא בגדר המקרים שבהם חל החריג לחריג. רוצה לומר: במועד ביצוע העבירות מושא כתב האישום המתוקן, חלה תקופת התנאי הסטטוטורית כך שהמאסר המותנה מהתיק הראשון היה בר הפעלה.

14. משאלו הם פני הדברים, המחלוקת שבין הצדדים מצטמצמת במידה ניכרת, כך שהיא תחומה לסוגיית פרשנות קביעתו הקונקרטי של בית משפט השלום לפיה תקופת התנאי תחל "מיום סיום ריצוי עבודות השירות". כאמור, לעמדת המבקש, תיבות אלה באות לסייג את תחולת תקופת התנאי הסטטוטורית, ולמעשה לבטלה; לגישת המשיבה לעומת זאת, תיבות אלה מתייחסות למועד תחילת תקופת התנאי השיפוטית.

15. עמדתי לעניין זה כעמדת המשיבה. כל שנועדה קביעת בית המשפט לעשות הוא להבהיר כי מועד תחילת התקופה השיפוטית יהא עם סיום ריצוי עבודות השירות. בתי המשפט נוהגים כדבר שבשגרה להבהיר בגזר הדין את מועד תחילת תקופת התנאי אף כשניתן ללומדו מן החוק ומן ההלכה הפסוקה.

יתירה מכך, הליכה בתלם שבו חפץ המבקש ללכת תוביל לתוצאה שהיא במידה רבה אבסורדית. זאת מאחר שקשה למצוא טעם ממשי המצדיק את סיוגה של תקופת התנאי הסטטוטורית בכלל, וכך גם בנסיבות המקרה דנן. התקופה הסטטוטורית היא תקופה נפרדת מזו השיפוטית, אשר נועדה להבטיח כי האפקט ההרתעתי של המאסר המותנה יחול כאשר הנידון מצוי מחוץ לכותלי בית הסוהר, וזאת

בהתחשב בכך שתקופת התנאי השיפוטית חלה, כברירת מחדל, רק לאחר ריצוי עונש המאסר. בהתאם, מניין ימיה של תקופה זו אינו בא על חשבון ימי התקופה השיפוטית (ע"פ 1779/92 מדינת ישראל נ' כחיל, פ"ד מז(1) 739, 746-747 (1993); עניין במנוקלר, בעמ' 270). בשים לב לדברים אלה - לו היה רוצה בית המשפט לסייג את תקופת התנאי הסטטוטורית, חזקה כי היה מציין זאת מפורשות, תוך שהוא מבהיר את הטעמים שבבסיס החלטה מעין זו. משכך, אין לקבל את עמדת המבקש כי בית המשפט התכוון לסייג את תחולת התקופה הסטטוטורית באופן משתמע.

16. סוף דבר: משצומצמה המחלוקת בין הצדדים לסוגיית פרשנות התיבות הקונקרטיות שבהן נקט בית משפט השלום בתיק הקודם - הרי שאין מדובר בסוגיה עקרונית, אלא בבקשה הממוקדת בעניינו הפרטני של המבקש. כמו כן, לנוכח עמדתי לגוף הדברים לפיה המאסר המותנה מהתיק הקודם היה בר הפעלה - אין מדובר בעיוות דין. בנסיבות אלה, הבקשה אינה מגלה עילה למתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי" (רע"פ 3022/24 אנברי נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (21.5.2024)).

17. הבקשה נדחית אפוא.

ניתנה היום, ז' בסיון התשפ"ד (13.6.2024).

שׁוֹפֵט